

INHOUD

VOORWOORD	11
INLEIDING	13
<i>Troost bij Luther en Bach</i>	13
<i>Doelstelling en onderzoeksvragen van deze studie</i>	16
<i>Rondgang door de literatuur: de stand van kennis</i>	17
LUTHER	17
BACH	23
TROOST IN BACHS CANTATES	29
<i>Afbakening en presentatie van dit onderzoek</i>	32
I. HET BEGRIP TROOST IN DE THEOLOGIE VAN LUTHER	35
I.1 Verkenning	35
<i>Troostbehoefsten</i>	35
<i>Troost door rechtvaardiging</i>	38
<i>Troost uit geloof</i>	39
<i>Troostervaring</i>	42
I.2 Troosten als pastorale opdracht	46
<i>Luther als Seelsorger</i>	46
<i>De rol van de Heilige Geest</i>	49
I.3 Troost in genres binnen Luthers werken	51
I.4 Troost uit geloofsbronnen	55
<i>Troost door Christus</i>	56
<i>Troost uit de Bijbel</i>	56
<i>Troost door de sacramenten</i>	59
<i>Troost van de biecht</i>	61
<i>Troost door voorbede en aanbidding van heiligen</i>	62
I.5 Troosten op basis van de situatie van de <i>consolandus</i>	62
I.6 Luthers teksten in de tijd van Bach	64
<i>Troost bij verdriet om een (naderend) afscheid</i>	66
<i>Troost in de omgang met de dood</i>	66

<i>Troost voor de zondaar die boete doet</i>	69
<i>Troost voor zwakgelovigen</i>	69
I.7 Andere vertegenwoordigers van de lutherse leer	70
<i>Collegae van Luther in Wittenberg</i>	70
<i>Enkele representanten in Bachs bibliotheek</i>	73
II. HET TROOSTCONCEPT IN DE LIEDEREN VAN LUTHER	77
II.1 Ordening van de liederen	77
II.2 Inventarisatie van het thema troost	82
<i>Liederen waarin het woord 'Trost' of 'trösten' letterlijk voorkomt</i>	82
<i>Liederen waarin wordt verwezen naar 'Trost' of 'trösten' op basis van de etymologische strekking van het woord</i>	84
<i>Liederen waarin wordt verwezen naar het troostconcept zoals in Luthers leer vervat</i>	87
II.3 Troostargumenten in de liederen	90
<i>Gebruikssituatie</i>	93
<i>Duitse psalmliederen</i>	95
<i>Troost als doel van het lied</i>	96
II.4 Troost in geselecteerde liederen	98
<i>Ach Gott, vom Himmel sieh' darein</i>	99
<i>Christ unser Herr zum Jordan kam</i>	99
<i>Aus tiefer Not schrei ich zu dir</i>	100
<i>Nun komm der Heiden Heiland</i>	100
<i>Gelobet seist du, Jesu Christ</i>	101
<i>Mit Fried und Freud ich fahr dahin</i>	101
<i>Erhalt uns Herr, bei deinem Wort</i>	102
<i>Christ lag in Todesbanden</i>	102
<i>Christum wir sollen loben schon</i>	103
<i>Wär Gott nicht mit uns diese Zeit</i>	103
<i>Ein feste Burg ist unser Gott</i>	104

III. DE WAARDERING VOOR HET 16 ^e -EEUWSE KERKLIED	
IN DE BAROK	107
III.1 Ontwikkeling van nieuwe troostliederen	108
<i>Mystieke troostargumenten</i>	111
<i>Boeteliedereren</i>	113
III.2 Theologische discussies over het liedrepertoire	114
<i>Gebrek aan eerbied tijdens de eredienst</i>	115
<i>Vervlakking boetvaardigheid</i>	118
<i>Troostende waarde van liederen</i>	119
III.3 Doelen van de eerste hymnologen	120
III.4 Liedpreken en gezangboek-commentaren	126
<i>Liedpreken</i>	126
Johann Benedikt Carpzov (1639-1699)	127
August Pfeiffer (1640-1698)	128
Georg Heinrich Götze (1667-1728)	130
<i>Gezangboek-commentaren</i>	131
Johann Martin Schamel (1668-1742)	132
David Heermann (1655-1720)	135
III.5 Kritiek op liederen	137
III.6 Bachs koraalcantates	142
<i>Aanleiding voor de jaargang koraalcantates</i>	144
<i>Liedkeuze</i>	147
III.7 Hymnologisch onderzoek in relatie tot cantateteksten	148
<i>Christ unser Herr zum Jordan kam</i>	149
<i>Schmücke dich, o liebe Seele</i>	152
<i>Wie schön leuchtet der Morgenstern</i>	152
<i>Allein zu dir, Herr Jesu Christ</i>	153
<i>Was mein Gott will, das g'sheh allzeit</i>	154

IV. TROOST IN BACHS KORAALCANTATES	159
IV.1 Semantische analyse	159
<i>Werkwijze en uitkomsten</i>	160
IV.2 Thema's met betrekking tot troost	165
IV.3 Koraalcantates vergeleken met hymnologisch commentaar	167
<i>Nimm von uns, Herr, du treuer Gott</i> (BWV 101)	167
<i>Herr Jesu Christ, du höchstes Gut</i> (BWV 113)	174
<i>Jesu, der du meine Seele</i> (BWV 78)	181
<i>Ach Gott, wie manches Herzeleid</i> (BWV 3)	186
<i>Was mein Gott will, das gscheh allzeit</i> (BWV 111)	192
<i>Ich hab in Gottes Herz und Sinn</i> (BWV 92)	195
<i>Es ist das Heil uns kommen her</i> (BWV 9)	198
IV.4 Troost ervaren	203
V. CASESTUDIE: AUS TIEFER NOT SCHREI ICH ZU DIR	207
V.1 Luthers vertaling van Psalm 130	208
<i>Luthers interpretaties van Psalm 130</i>	209
<i>Interpretaties van Psalm 130 volgens Calov en Olearius</i>	211
V.2 Luthers berijmde versie van Psalm 130	214
<i>Inhoud van het lied</i>	216
<i>Achttiende-eeuwse hymnologen over het lied</i>	218
V.3 Lezingen voor de 21 ^e zondag na Trinitatis	221
<i>Luthers uitleg</i>	222
<i>Andere theologen over de lezing en zwakgelovigen</i>	225
<i>Zondagslied</i>	227
V.4 Bachs cantate <i>Aus tiefer Not schrei ich zu dir</i>	228
<i>Openingskoor (deel 1)</i>	230
<i>Recitatief en aria (deel 2 en 3)</i>	236
<i>Recitatief en koraal (deel 4)</i>	241
<i>Aria (deel 5)</i>	244
<i>Slotkoraal (deel 6)</i>	247
<i>Tonale structuur van de cantate</i>	248

SLOTBESCHOUWING	251
SUMMARY	257
BIBLIOGRAFIE	259
APPENDICES	
APPENDIX A	Citaten uit theologische werken 269
APPENDIX B	Troostbegrippen in de liederen van Luther 281
	B-1. Het woord <i>Trost, trösten, getröstet, getrost, Tröster</i> 281
	B-2. Etymologisch verwante woorden 283
	B-3. Troostende argumentatie per lied 291
APPENDIX C	Acht koraalcantates met liedtekst en commentaar 297
APPENDIX D	Tellingen woordgebruik cantateteksten 323
APPENDIX E	Luthers werk in de achttiende eeuw 327
	E-1. Lieder van Luther in werken van Bach 327
	E-2. Luthers <i>Hauspostille</i> in 1702 330
APPENDIX F	<i>Aus tiefer Not schrei ich zu dir</i> 332
	F-1. Vertalingen van Psalm 130 door Luther 332
	F-2. Liedteksten 4- en 5-strofige versie 333
	F-3. Bijbelse verwijzingen in de cantatetekst 334
APPENDIX G	Bachs koraalcantates 336
	G-1. Jaargang koraalcantates 1724-1725 336
	G-2. Vroegere en latere koraalcantates 338
APPENDIX H	Twee liederen van Luther nader beschouwd 340
	H-1. <i>Nun bitten wir den Heiligen Geist</i> 340
	H-2. <i>Ein neues Lied wir heben an</i> 344
CURRICULUM VITAE	347